

De jeugd van schrijfster Manon Uphoff

‘WIJ WAREN ONZE EIGEN HULPVERLEENERS’

“Een overdonderende hoeveelheid indrukken.” Zo omschrijft schrijfster Manon Uphoff haar kindertijd als elfde in een gezin van dertien. Als puber ontwikkelt ze ernstige anorexia – haar “primitieve manier”, zoals ze zegt, om de chaos te bezweren.

DOOR EVA PRINS

Manon is de elfde van dertien kinderen in een samengesteld gezin. Uit eerdere relaties had Manons vader al drie zoons en twee dochters, haar moeder twee dochters. Samen krijgen ze nog zes kinderen. De eerste, Fred, heeft een verstandelijke handicap. Na hem komen er nog twee zoons, van wie de jongste acht maanden voor Manons geboorte in hun eigen straat wordt doodgereden. Kort na Manon volgen nog een zoon en een dochter. De Utrechtse bovenwoning “was altijd vol”, zegt ze. “Een komen en gaan van eigen kinderen, pleegkinderen, aanwaaikinderen, kleinkinderen.”

RUZIE EN FEEST

Indestraatzijnze“hetgrotemmaffegezin. Gezellig, gek, artistiekof, negatiever: gestoord, grenzeloos, losbandig.” Op school wordt Manon daarmee gepest, maar vooral met haar bril (“Ik had min 13”). Vriendjes neemt ze liever niet mee naar huis. “Dan moest ik te veel uitleggen en soms schaamde ik me, voor mijn gehandicapte broer of voor mijn moeder. Ze was bloedmooi, maar kon soms ook als een viswijf tekeer gaan.”

MANON UPHOFF

Manon Uphoff (1962) debuteerde in 1995 met *Begeerte*, dat werd genomineerd voor de AKO Literatuurprijs. Andere bekende boeken van haar zijn de romans *Gemis* en *Koudvuur* en de verhalenbundels *De fluwelen machine* en *Hij zegt dat ik niet dansen kan*. In 2002 won ze de eerste C.C.S. Croneprijs, een tweejaarlijkse literaire oeuverprijs van de stad Utrecht. Haar jongste roman, *De spelers*, (2009) speelt deels in het voormalige Joegoslavië, waar haar man vandaan komt. Ze woont samen en heeft een volwassen dochter uit een eerdere relatie.

Toch beschouwt ze haar jeugd niet als negatief. “Ik denk niet zo in termen van goed of slecht. Soms was het naar, met chaos en ruzie, maar vaak ook heel vrolijk met lekker eten en uitbundige feesten.” Aanvankelijk zijn haar ouders straatarm. Maar al voor Manons geboorte (1962) bemachtigt haar vader een goede baan. De angst voor armoede blijft, “maar ik heb zelf nooit iets van gebrek ervaren.” Zeker die eerste jaren is het vooral haar vader die voor de jongste kinderen zorgt. Manon, intelligent en net als hijzelf dol op lezen en tekenen, is zijn lievelingetje. “Hij nam vaak boeken voor me mee.” Ze wordt heel vrij gelaten, vooral uit tijdgebrek. Haar rouwende moeder heeft haar handen vol aan de heftig puberende Fred en aan haar twee oudste dochters, werkloze alleenstaande moeders zonder opleiding die op foute mannen vallen. “Dan is een onopvallend meisje met een

Ik besepte: ik wil niet dood. Toen ben ik weer gaan eten’

brilletje dat graag leest, niet de eerste prioriteit.”

GEEN BEMOEIENIS

Of er ooit hulp was? Uphoff moet hard lachen om de vraag. “Wijzelf waren de hulpverleners! Wat er ook aan de hand was, met mijn broer of zussen, mijn moeder regelde alles, met en binnen het gezin.” Manon schreef brieven aan instanties, haar broertje hielp met klussen, de oudere broers sprongen soms bij met geld of spullen.

“Vanwege haar straatarme kindertijd haatte mijn moeder alles wat riekte naar liefdadigheid of bemoeienis. Bovendien zagen de kerk en misschien ook instanties haar als echtbreekster, als hoer. Elders

hulp vragen is daarom denk ik nooit in haar opgekomen.” Het was ook niet nodig, vindt Uphoff. Hooguit voor haar zussen (die later wel eens naar blijf-van-mijn-lijfhuizen gingen) en voor Fred. “Maar de gehandicaptenzorg stond toen nog in de kinderschoenen.”

Uphoff omschrijft zichzelf als een serieus, rustig en nieuwsgierig kind, observerend. Maar als het gezin rond haar twaalfde verhuist naar een “kale en kleurloze” wijk-in-aanbouw in Nieuwegein, voelt ze zich weggerukt uit haar vertrouwde stad. Ze ‘breekt los’. “Ik droeg alleen maar zwart, slierde veel in Utrecht over straat en zat vol in het uitgaansleven.” Op het gymnasium gaat het bergafwaarts en uiteinde-

lijk moet ze van school. Ze probeert het nog even op een andere school, maar inmiddels lijdt ze dan al zo ernstig aan anorexia, dat het ook daar niet gaat. Niet meer eten was haar “primitieve manier” om de chaos te bezweren. Ik vond het tof dat ik die wilskracht kon opbrengen in een gezin waar eten heel belangrijk was.” Op het dieptepunt weegt ze nog 37 kilo. “Ik was heel erg ziek.” Toen zochten haar ouders uiteindelijk wel hulp. Maar aan de gesprekken met een leerling-psychiater had ze niks. “Ik moest hem uitleggen wat ik had.”

Als hij dreigt met gedwongen opname en sondevoeding, vlucht ze. “Thuis ging het niet meer. Mijn ouders wisten zich geen raad en ik ook niet.” Ze stapt, 16 jaar oud, op de trein naar Groningen, “het verste wat ik kon bedenken.” Via het JAK weet ze een uitkering te bemachtigen. Ze huurt een kamer en doet niet veel meer dan ‘door de stad zwerven, boeken lezen en

calorieën tellen.’ Hulp zoekt ze niet; daar heeft ze geen vertrouwen meer in. “Ik las veel zelfhulpboeken en dacht veel na. Op een gegeven moment kwam het besef: ik wil niet dood, ik wil leven. Toen ben ik, heel voorzichtig, weer gaan eten.”

GEVECHT

Na een klein jaar keert ze terug naar huis en naar school. “Het rare meisje met de wilde bos haar en de holle ogen.” Ze haalt haar havo-diploma, gaat op kamers en gaat, als eerste in haar familie, studeren. Maar het duurt nog tien jaar voor ze helemaal van de anorexia af is. “Dat was een enorm gevecht. Toen ik weer normaal at, kwamen de angsten boven die ik met die anorexia had weggeduwd. Ik was vooral bang om volwassen te worden. Ik had zo veel volwassenen gezien die geen grip op hun leven hadden. Fred en mijn zussen, maar ook drugsverslaafden en psychiatrisch patiënten. Dat vond ik angstaanjagend.”

Rond haar 22e zoekt ze daarvoor hulp bij een psycholoog, maar daar heeft ze niet veel aan. “Dat lag ook aan mezelf; ik was stront-eigenwijs.” Vijf jaar later, inmiddels student literatuurwetenschap, gescheiden en moeder, probeert ze het opnieuw. “Ik had behoefte aan een verstandig iemand om dingen rond die stukgelopen relatie op een rijtje te krijgen. Ditmaal was het heel verhelderend.”

Haar vader overlijdt in 2001, haar moeder in 2005. Tien jaar daarvoor is Uphoff gedebuteerd met *Begeerte*, een semi-autobiografische verhalenbundel waarmee ze meteen succes heeft. Er zullen nog enkele semi-autobiografische verhalenbundels en romans volgen. “Dat lag erg voor de hand”, zegt ze. “Er lag zoveel materiaal, het zou zonde zijn om daar niks mee te doen.”

Maar schrijven om te verwerken is het niet. “Daar geloof ik niet in. Alsof het verschrikkelijk was en je het achter je moet zien te krijgen. Zo zie ik het helemaal niet. Voor mij is mijn jeugd, mijn familie vooral een bron van inspiratie. Door erover te schrijven, roep ik die sfeer, die levens weer op. Bewust, opdat het niet verloren gaat.”

Reageren? redactie@jeugdenco.nl